

Kanuni ya Maadili ya Mgambo ya IRF

Miongozo ya Kupitishwa

Toleo la 1.0

Shukiani

Miongozo hii ilitengenezwa kwa usaidizi wa wachangiaji kadhaa waliobobea, ambao kwa ukafimu walitoa muda na mawazo yao juu ya mbinu bofa za utekelezaji wa kanuni za maadili katika eneo, nchi, hali yao. Shukiani kubwa ni kwawatu wafuatao:

Wakaguzi

Monica Alvaiez – Afisa wa Shiiikisho, Shiiikisho la Kimataifa la Walinzi.

Mike Appleton – Makamu Mwenyekiti wa Ukuzaji wa Uwezo, I'ume ya Dunia ya IUCN ya Maeneo Yanayolindwa / Mkuifugenzi wa Usimamizi wa Maeneo Yanayolindwa, Re:wild.

Cispian Baiflow – Mshaufi wa Kiufundi wa WWF Mekong; yenye makao yake Laos.

Joydeep Bose – Mkuifugenzi Mshiiiki na Kiongozi-Kitengo cha Ulinzi, Wanyamapoi na Makazi, WWF India.

Renata Cao de la Fuente – Kiongozi wa Uhalifu wa Wanyamapoi wa Ameika ya Kusini na Kaiiba, WWF Mexico.

Chis Gallieis – Rais wa Shiiikisho la Kimataifa la Walinzi (IRF).

Iain Jackson – Meneja wa Uhifadhi, WWF Bulgaiia.

Diew McVey – Mshaufi wa Kiufundi wa Uhalifu wa Wanyamapoi wa Afika Mashaiiki, WWF Afika.

Rohit Singh – Rais wa Shiiikisho la Walinzi la Asia; Mwakilishi la Asia, IRF. Mkuifugenzi wa Utekelezaji wa Wanyamapoi na Ujangili sifuu, WWF International.

Elipe Spina Avino – Mchambuzi Mkuu wa Uhifadhi, WWF Basiil.

Waliohojiwa

Stanley Aiguedas – Mshaufi na mwalimu wa walinzi; anapatikana Costa Rica.

Cispian Baiflow – Mshaufi wa Kiufundi wa WWF Mekong; yenye makao yake Laos.

Ian Biookei – Mwanachama wa Kamati, Shiiikisho la Walinzi la Ulaya; Mlinzi, Hifadhi ya Kitaifa ya Daifmooi.

Andrew Campbell – Afisa Mkuu Mtendaji wa Chama cha Walinzi wa Mbuga cha Afika.

Maicelo Coem – Mlinzi wa zamani na Mkufunzi wa Walinzi; anapatikana Basiil.

Andy Davies – Mkuifugenzi wa Kanda, Victoria Paiks; Rais, Chama cha Walinzi cha Victoria; Mjumbe wa Bodi, IRF.

Ruben de Kock – Mkufunzi wa Mlinzi katika Mlinzi Kiongozi; anapatikana nchini Afika Kusini.

Catherine Deyei – Mlinzi Mkuu, Hifadhi ya Kitaifa ya Kigei, Mbuga za Kitaifa za Afika Kusini.

Augusto Ganda – Rais, Chama cha Walinzi cha Ecuadori.

Iloin Halastuan – Rais, Chama cha Walinzi cha Romania; Mwakilishi wa zamani wa Jumuiya ya Walinzi ya Ulaya; Makamu wa Rais wa zamani wa IRF

Jeremy Hancock – Meneja, Utekelezaji wa Sheia na Mafunzo ya Matibabu, Afican Paiks.

Gaspar Insauialde – Rais, Chama cha Walinzi cha Paiguay.

Madhav Khadka – Mkuu wa Jumuiya ya Uhifadhi Wanyamapoi ya Nepal; Mkuu wa Uhifadhi wa WWF Nepal.

Amon Koutoba – Mwakilishi wa Afika, IRF.

Joelene McLellan – Rais wa Chama cha Walinzi cha Queensland; Mwakilishi wa Oceania, IRF. **Channa**

Phan – Kiongozi wa I'umu ya Utafiti, Huduma ya Misitu ya Maifekani; iliyoko Cambodia. **Adiana Pinilla**

– Rais, Chama cha Walinzi cha Colombia.

Lauia Pastoio – Kaimu Rais, Shiiikisho la Walinzi la Ameika Kusini.

Keith Roberts – Mlinzi wa zamani, Meneja wa Walinzi na Mkufunzi wa Walinzi; anapatikana nchini Uingeeza.

Juan Sfinchez – Makamu wa Rais, Chama cha Walinzi cha Colombia.

James Slade – Afisa wa Kuzuia Uhalifu wa Wanyamapoi, Re:Wild.

Sue Stolton – Kiongozi, Kikundi cha Wataalamu wa Maeneo Yanayolindwa cha IUCN WCPA.

Kuenley Tenzing – Mshaufi wa Utekelezaji wa Sheia, WWF Bhutan.

Uis Wegmann – Rais, Shiiikisho la Walinzi la Ulaya; Mwakilishi wa Ulaya, IRF; Mwanzilishi, Shiiikisho la Walinzi la Uswizi.

Andy Wright – Meneja wa Hifadhi, Hifadhi ya Jimbo la Pickwick Landing, Hifadhi za Jimbo la Tennessee; Mwakilishi wa Ameika Kaskazini, IRF.

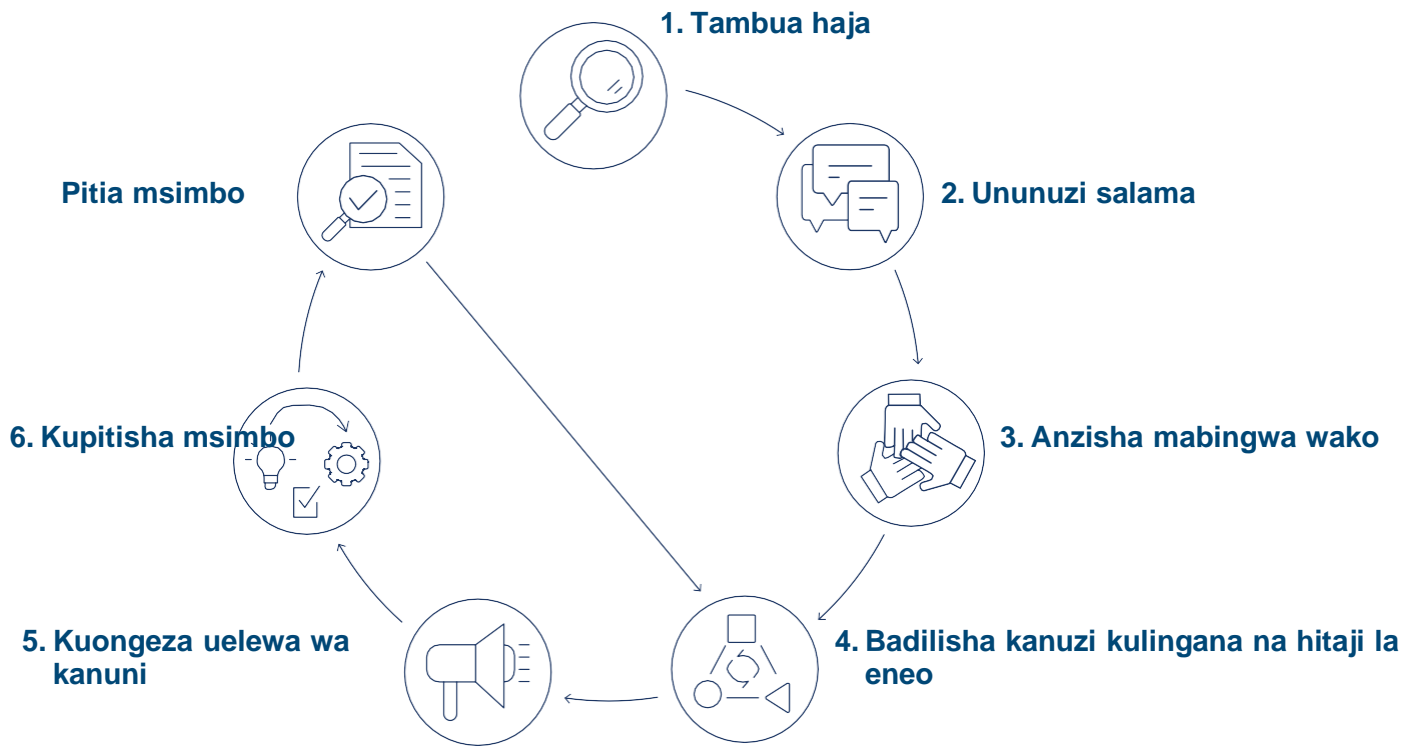
Miongozo hii imeandaliwa na Chis Gordon wa Conservation Alpha, na Shiiikisho la Kimataifa la Walinzi.

Dondoo. Shiiikisho la Kimataifa la Mgambo (2021). Kanuni ya Maadili ya Mlinzi ya IRF. Miongozo ya Kupitishwa. I'oleo la 1.0 Shiiikisho la Kimataifa la Walinzi, Victoria, Australia

Muhtasāi wa Mtendaji

Kanuni ya Maadili ya Mlinzi wa Shirikisho la Kimataifa la Walinzi (IRF) ilitengenezwa na walinzi, kwa walinzi kupitia mchakato wa mashauriano wa kimataifa.

Muhtasāi huu unawasilisha seti ya hatua zinazopendekezwa za kuifekbishwa na kuasiliwa na waajiji wawalinzi ili kukidhi miktadha ya kijamii na kishefia ya eneo lako.

Zafer Kizilkaya | Akdeniz Koruma

1. Tamba hitaji la kanuni za maadili

Utekelezaji wenye mafanikio unahitaji utayafi kutoka kwa walenzi, waajiri na/au vyama kukubalianana kuasili Kanuni, kwa kutambua hitaji la viwango vya kutumia kwa ajili ya uendeshaji.

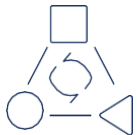
2. Pata uungwaji mkono wa mchakato wa kanuni za maadili

Kuasili kutahitaji uungwaji mkono na kujitolea katika viwango vyote. Ujumbe muhimu unaweza kupata uungwaji mkono, kama vile kuelezea madhumuni ya kanuni, hitaji la utaalumu katika sekta ya walenzi, na umuhimu wa umiliki.

3. Anzisha mabingwa

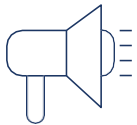
Utumiaji utahitaji mabingwa kuendesha mchakato, na kamati ya uwakilishi kuongoza uasili na kuhamasisha kupitishwa na wasimamizi wakuu na mamlaka husika.

4. Badilisha kanuni za maadili

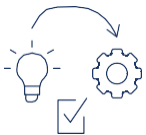
Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF itahitaji maiekebisho.

- i. Kamati inapaswa kutafsihi Kanuni ya IRF, kutambua maeneo yanayohitaji maiekebisho. Mukadha utatofautiana, lakini kanuni na maadili muhimu yatabaki. Kamati inapaswa kuimaiisha kanuni zozote zilizopo, kwa kuzingatia mapitio.
- ii. Mashauiano yatahitajika ndani ya shiika, na kwa walenzi na vyama. Mashauiano na vikundi vya kiasili na jamii yatahitaji ushiikishaji zaidi. Pembejeo shiikishi ni muhimu. Kuna uwezekano kwamba kanuni inaweza kutekelezeka; hii inapaswa kusemwa. Kanuni inapaswa kuwa fupi na fahisi kuwasiliana.
- iii. Kunaweza kuwa na thamani ya kukukaguliwa kwa kanuni na mshaui wa kisheia na taasisi za kitaifa za haki za binadamu.
- iv. Kamati inapaswa kuwasilisha fasimu ya mwisho kwa waamuzi ili kuidhinishwa.

5. Ufahamu wa kanuni za maadili

Ufahamu wa Kanuni, hasa kwa walenzi, utawezesha uasili. Walenzi wanapaswa kuona kanuni kama zana ya kusaidia kufanya maamuzi. Kushifikisha wafanyakazi wa fasilimali watu (HR) itakuwa muhimu.

6. Badilisha kanuni za maadili

Kuasili kunaweza kufanyika katika viwango mbalimbali.

- i. **Kuasili kikamilifu:** Kuasili kanuni kunaweza kuhitaji mkakati wa kutoka juu-chini na chini-juu. Kwa kweli, kanuni inapaswa kuijumuishwa katika mikataba na mashafti ya huduma. Kwa mgambo waliopo, mchakato wa kuasili unaweza kuwa polepole
- ii. **Kuasili Kulikotekelezwa:** Kuasili kunaweza kuchukua mkakati wa juu-chini ambapo Kanuni huwasilishwa kwa walenzi na kisha kutiwa saina au kuambatanishwa kwa kandafasi.
- iii. **Utiifu kwa Hiari:** Inafaa kwa uanachama wa chama cha walenzi au kujiunga na timu ya walenzi kwa hiafi.
- iv. **Utekelezaji:** Utekelezaji wa kanuni katika eneo moja unaweza kuwezesha uasili katik mahali pengine.
- v. **Mafunzo:** Kozi za mafunzo, uimaiishaji wa maia kwa maia na ujumuishaji wa kanuni katika nyenzo za mafunzo itakuwa muhimu.
- vi. **Usambazaji:** Kwa kutangaza Kanuni, shiika litajenga uaminifu na kuhakikisha uwajibikaji.

7. Pitia kanuni za maadili

Kanuni hiyo inafaa kukaguliwa kila baada ya miaka 3-4 ili kusaidia utekelezaji na utumiaji tendaji.

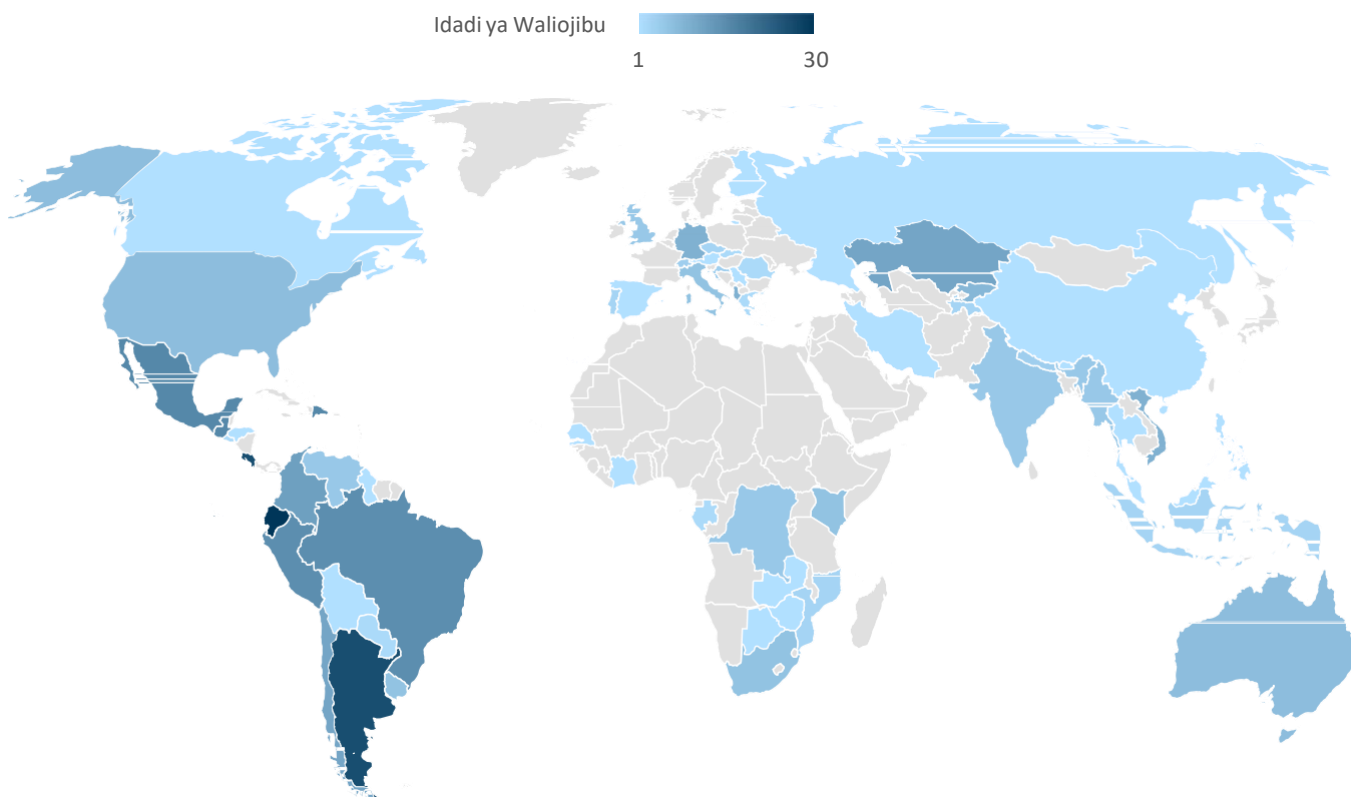
Srepok Wildlife Sanctuary Map

Madhumuni ya Miongozo

Walinzi husaidia kulinda urithi asilia na wa kitamaduni, na haki za watu ambao maisha yao hayatenganishwi na asili.

Kufuatia ombi la jumuiya ya walinzi kupitia Azimio la Chitwan, Kanuni za Maadili ya Shirikisho la Kimataifa la Walinzi (IRF) ziliandaliwa kupitia mchakato wa kimataifa wa mashauriano ya maia kwa maia, kulingana na maoni kutoka kwa wadau **1,820** kutoka **nchi 61**, **87% kati yao walikuwa walinzi (16% walikuwa wanawake)**. Kanuni ya mwisho ya Maadili ilipitiwa na Ofisi ya Umoja wa Mataifa ya Kamishna Mkuu wa Haki za Kibinadamu. Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF imetengenezwa na walinzi, kwa walinzi.

Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF hutoa mfumo elekezi wa kimataifa, ambao utahitaji kupitishwa na seikali na vikundi vya walinzi, na kubadilishwa kwa ajili ya utekelezaji inapohitajika ili kukidhi muktadha wa kijamii na kisheia wa eneo. Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF ni hati ya matafajio ambayo inapaswa kuhamasisha walinzi. Violezo zinazojumuisha ni nyenzo elekezi, inayotoa kanuni za msingi kwa vikundi kukuza viwango vyao wenyewe. Hizi si fasili au kanuni zinazotekelezwa lakini kuna uhimizo mkubwa wa kuzifuata kama miongozo boia ya utendaji. Madhumuni ni kwa walinzi kujitahidi kuzingatia maadili haya na kujitolea kuzingatia kanuni zao za maadili. Ili kanuni za

maadili za walinzi kuwa na ufanisi, seikali na waajiji wa walinzi pia wanapaswa kuboiesha ustawi wa walinzi, kukuza utambuzi na kuthamini sekta ya walinzi na kutoa ufahamu wa umma kuhusu jukumu muhimu ambalo walinzi wanafanya katika kulinda utamaduni, asili na maliasili ambayo sote tunaitegemea.

Miongozo hii imetengenezwa ili kusaidia Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF, na inapaswa kufelewa sambamba nayo. Inatoa mwongozo kwa walinzi nawaajiji wao, pamoja na hatua halisi na mazingatio wakati wa kuasili na kuainisha kanuni hizo.

Kanuni ya Maadili ni nini?

Madhumuni ya kanuni za maadili ni kuhakikisha kwamba watu binafsi wanatenda kisheria, ipasavyo na kwa uwajibikaji.

Kanuni za maadili zinalenga:

1. kutoa taafifa wazi ya maadili, na kukuza uzingatiaji wa maadili haya
2. kuweka viwango vya maadili vinavyotaajiwa na thabiti na kanuni za msingi zinazohusiana
3. kukuza tamaduni za taaluma na kutoa fahafi miongoni mwa wafanyakazi
4. kuongeza uelewa wa kanuni za utawala bofa
5. kuimafisha imani na matumaini ya umma kwa watu binafsi na taasisi zao

Kanuni za maadili zinaweza kuwa kigezo ambacho utendaji wa mtu binafsi na wa shiika unawezakupimwa. Ni maajeleo kwa wafanyakazi kuunga mkono maamuzi ya kila siku. Inahimiza mijadala ya maadili na utiifu, na kuwapa wafanyakazi uwezo wa kushughulikia matatizo ya kimaadili. Kanuni za maadili huweka kanuni pana zaidi za kuunda Ifatibu za Uendeshaji za Kawaida (SOP) kwa ajili ya kuimafisha taaluma ya shiika na wafanyakazi wake.

Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF ni ya nani?

Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF hutoa kiolezo ambacho kinahitaji kubadilishwa kulingana na miktadha ya eneo na majukumu na wajibu tofauti wa walinzi.

Miongozo hii imetolewa kimsingi kwa mashiiika yafuatayo:

- Mashiiika ambayo yanaajii walinzi moja kwa moja au kwa njia isiyo ya moja kwa moja kama wafanyakazi wa kudumu au wa muda.
- Mashiiika ambayo huanzisha timu za walinzi kwa hiafi.
- Mashiiika au vyama vinavyowakilisha walinzi.

Aidha, miongozo hii inaweza kuwa na manufaa kwa mashiiika yafuatayo kwani yanaunga mkono na kuwezesha kuasiliwa kwa kanuni za maadili:

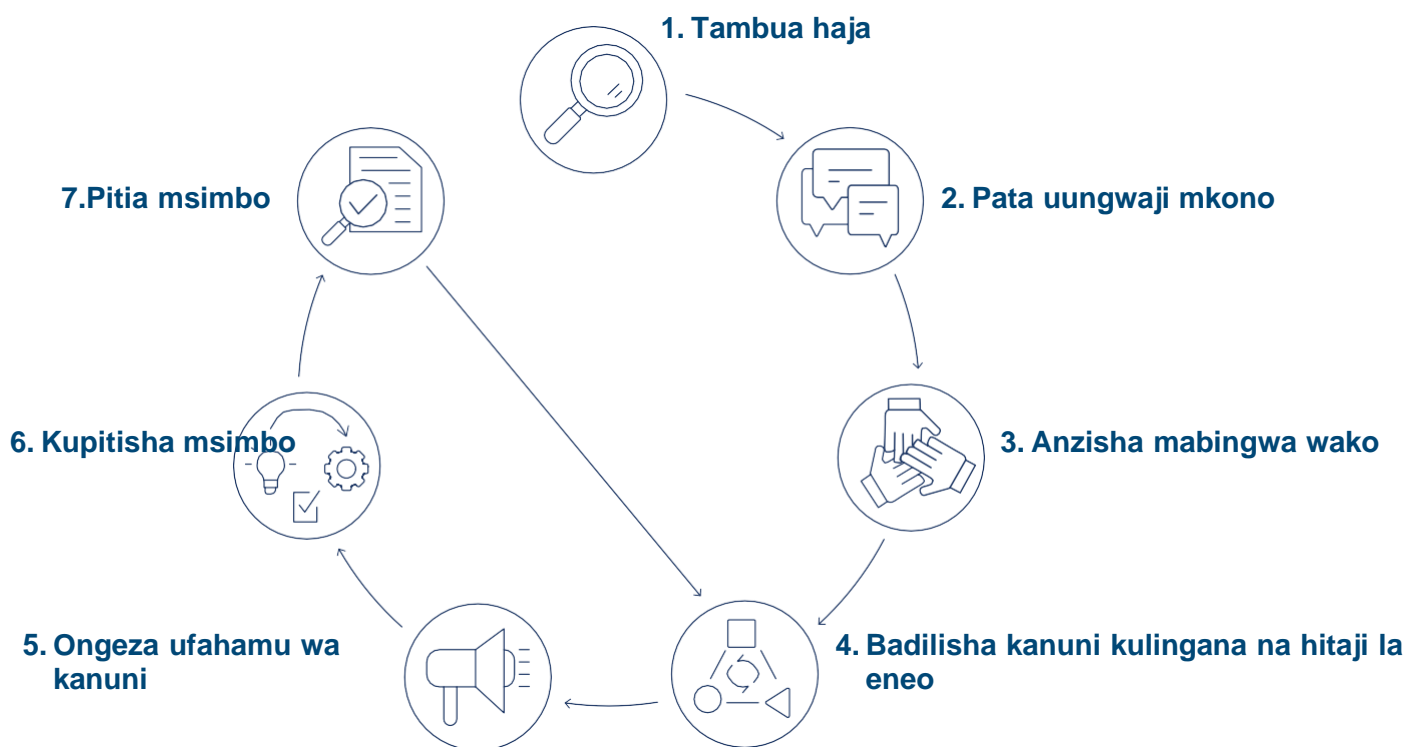
- Mashiiika yanayosaidia au kufadhili shughuli za walinzi.
- Mashiiika na watu binafsi wanaofundisha walinzi.

Je, Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRİ inapaswa kutekelezwa vipi?

Hakutakuwa na mbinu moja ya kutekeleza Kanuni za Maadili ya Mlinzi.

Huenda nchi zikahitaji mkakati wa "juu-chini" au "chini-juu" kwa ajili ya utekelezaji, au mchanganyiko wa hizo mbili. Mwongozo huu unawasilisha seti ya hatua zinazopendekezwa za kuékebishwa na kuasiliwa kwa kanunina waajiji na wafuasi wa walinzi.

Muhimu zaidi, jukumu la kutekeleza kwa ufanisi kanuni za maadili halipaswi kuwa la wali nzi pekee. Waajiji wa walinzi wanahitaji kuweka viwango, na kuhakikisha walinzi wao wana mazingiá mazuí ya kazi na ajiá, usaidizi wa kitaasisi na uongozi thabiti. Wafuasi wa mlinzi kama vile sekta ya NGO wanaweza kuchukua jukumu muhimu hapa.

1. Tamba hitaji la kanuni za maadili

Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF inafafanua maadili na imani kuu zinazohamasisha tabia nzui ya mlinzi. Hatimaye, utekelezaji wenye mafanikio wa kanuni za maadili unahitaji utayafi kutoka kwa walinzi na waajiji wao kukubaliana nazo na kuzipitisha.

Kutambua hitaji na nia ya kuasili kanuni hizo ni hatua muhimu ya kwanza, inayohitaji mbinu mbalimbali, kulingana na mahitaji ya shiika linalokubali.

- i. **Waajiri wa mlinzi.** Shiika linatambua kwamba linahitaji kanuni za maadili kama kiwango cha kutumia ili kufanya kazi, au kwamba kanuni zilizo hazitoshi na/au zimepitwa na wakati. Katika baadhi ya hali, kanuni zilizo za maadili za utumishi wa umma zinaweza kuimafishwa kwa kuzingatia vipengele vya kanuni za walinzi.
- ii. **Timu za walinzi za kujitolea.** Shiika au jumuiya iliyo na timu yake ya walinzi ya kujitolea inataka kufafanua viwango vyake vya maadili.
- iii. **Vyama vya walinzi.** Chama cha wawakilishi wa mlinzi kingependa kuweka viwango vya maadili kwa wanachama wake.
- iv. **Wafuasi wa mgambo / wafadhili.** Mfadhili anataka kuweka kanuni kwa walengwa kama njia ya kulinda usaidizi wake wa ufadhili, au kujibu ombi la kuunda Kanuni.
- v. **Wakufunzi wa mlinzi.** Shiika la mafunzo lingependa kutumia kanuni za maadili kuweka kanuni na viwango vya kawaida vya maadili miongoni mwa wafunzwa. Kupata uungwaji mkono kwa mchakato wa maadili

2. Kupata uungwaji mkono kwa mchakato wa kanuni za maadili

Kuasili kanuni za maadili za walinzi kutahitaji kujitolea na utayafi wa kitaasisi katika viwango vyote. Uungwaji mkono utahitajika kutoka kwa walinzi na watu wengine wakuu (k.m. wasimamizi wa walinzi wa eneo linalolindwa, wafanyakazi wa fasilimali watu, wasimamizi wakuu) ili kuhakikisha mkakati wa ushiiki kutoka chini kwenda juu na juu chini. Kuwasilisha kwa uwazi thamani ya kanuni kunaweza kukuza matumizi yake; mikakati na ujumbe ufuatao unaweza kusaidia kuhakikisha kutumiwa kwa mchakato:

- i. **Kuelezea madhumuni ya kanuni ya maadili.** Inatoa mwongozo ulio wazi na fasmu wa jinsi walinzi wanapaswa kujiendesha, na hufanya kama njia muhimu ya kulinda dhidi ya makosa na ukiukaji wa haki za binadamu. Ni muhimu kutambua hata hivyo kwamba kanuni za maadili haziweki viwango vya ajifa na ustawi wa mlinzi.
- ii. **Kutambua sekta ya mgambo kitaaluma.** Kanuni ya maadili zinasisitiza utaalumu wa walinzi, kutoa mfumo wa heshima ya umma na kitaasisi, na kujenga uaminifu kati ya walinzi, jamii na washikadau wengine.
- iii. **Kuwasilisha jinsi Kanuni ya Maadili ya Walinzi inavyowakilisha.** Iliundwa kupitia mchakato wa mashauiano ya kimataifa, kwa kukusanya majibu kutoka kwa kikundi wa watu tofauti cha watu zaidi ya 1,800 kutoka nchi 61 katika maeneo yote, 87% yao wakiwa walinzi. Aidha, nyafaka husika za Seikali zilichunguzwa na kutumika kusaidia kuandaa kanuni.
- iv. **Kufafanua kuwa Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF itahitaji kubadilishwa kulingana na mahitaji ya eneo.** Kanuni ya Maadili ya Walinzi ya IRF iliundwa ili kusaidia wajibu na majukumu YOITE ya walinzi duniani kote. Kanuni itahitaji mafekebisho katika ngazi ya kitaifa au ya shiika kwa mazingira, sheia, kanuni na mahitaji ya eneo. Kila mwajiwa mlinzi lazima atambue kuwa walinzi wana wajibu na majukumu tofauti katika maeneo tofauti.
- v. **Kuingiza hisia ya umiliki.** Mashauiano na uhamasishaji unahitajika ili kusababisha umiliki wa walinzi na mshika ya walinzi, na hali ya kujivunia kwamba walinzi hufanya kazi kwa viwango sawa, kuangazia uchunguzi kifani ambapo kanuni imeasiliwa.

Kupata uungwaji mkono unaohitajika huchukua muda. Hii inaweza kuungwa mkono na mawasiliano ya maia kwa maia na ya kiubunifu ya utumaji ujumbe muhimu katika miundo mingi, kama vile mikutano na semina lengwa za mtandaoni, video za maelezo, na katika matukio na makongamano husika. Mashiika ya walenzi, mashiika ya seiikali na wafuasi wanaweza kuwa na

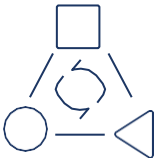
jukumu muhimu la kuwasilisha ujumbe muhimu, huku wakitambua hisia zinazoweza kutokea katika eneo ambapo mipango inaongozwa na makundi ya nje na/au kimataifa. Kuunganishwa na viwango na zana zingine za kimataifa (kwa mfano Ofodha ya Kijani ya IUCN ya Eneo Linalolindwa na Kuhifadhiwa na Zana ya Kufuatilia Ufanisi wa Usimamizi) kunaweza kusaidia kujumuisha hitaji la kanuni za maadili kama viwango vya msingi ambavyo vikundi vyote vya walenzi vinapaswa kuvitumia.

3. Anzisha mabingwa

Kufanikiwa kwa kanuni za maadili kunaweza kuhitaji mabingwa kuendesha mchakato huo, pamoja na uundaji wa kamati au kikundi kazi cha kuongoza maekebisho ya Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF na kushawishi kukubalika na kuasiliwa iasmi na wasimamizi wakuu na mamlaka husika.

Ili kuhakikisha kwamba kanuni inalingana na mahitaji ya mlinzi, kamati au kikundi kazi kinapaswa kuwa wakilishi na kuzingatia jinsia: pamoja na wasimamizi wakuu na maafisa wa iasilimali watu, kamati inapaswa kujumuisha walenzi wakuu, wasimamizi wa walenzi wa eneo linalolindwa, wawakilishi wa chama cha walenzi. Inaweza pia kuwa muhimu kutafuta michango kutoka kwa ngazi ya kitaifa ya haki za binadamu na mashiika ya jamii. Kwa njia hii, watoa maamuzi wakuu wanaweza kuona uungwaji kutoka kwa viwango vyote Katika baadhi ya mazingiia, vyama vya walenzi na mashiika yasiyo ya kiseikali yanaweza kuwa katika nafasi nzuu zaidi ya kuendesha utumiaji wa kanuni za maadili.

4. Kuiekebisha kanuni za maadili

Katika kaibu kila hali, Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF itahitaji kiwango fulani cha maekebisho ili kukidhi mahitaji mahususi ya kiutendaji na kitaasisi.

- i. Kama hatua ya kwanza, kamati au kikundi kazi kinapaswa kusoma Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF na kuitafsihi katika lugha ya eneo, kama inavyohitajika. Hii itawezesha utambuzi wa maeneo ambayo ni wazi yanahitaji uasili na maekebisho kabla ya mashauiano pana zaidi, kwa mfano kuiekebisha lugha au kuhaifiu sehemu za kanuni ili kuifanya ifaayo ndani ya nchi. Muktadha wa kanuni utatofautiana kati ya maeneo, lakini kanuni na maadili muhimu zitabaki. Kiolezo cha Microsoft Word cha Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF kitakuwa kimependekeza sehemu ambazo hazifai kubadilishwa, na kusaidia kuwezesha mchakato huu. Kiolezo hiki kimejumuishwa kwenye Kiambatisho.
- ii. Mashiika ya seiikali yanaweza kuwa tayai yana kanuni iasmi za maadili kwa watumishi wa umma, na mashiika yanaweza kuwa na kanuni zao. Hizi zinaweza kuwa za kawaida kabisa. Kamati inapaswa kutafakai na kuimaisha kanuni zozote zilizopo, kulingana na mapitio dhidi ya Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF.
- iii. Maia tu iasimu ya kwanza ya kanuni za maadili itakapotayaii, mashauiano yatahitajika ndani ya shiika, na pamoja na walenzi na vyama vya walenzi ili kuhakikisha kuwa kanuni hiyo ni sahihi na inakidhi mahitaji ya watu. Kiwango cha mashauiano kinategemea idadi ya watu binafsi na mashiika yaliyoathiiika na iasilimali zilizopo, lakini mashauiano iahisi yanapendekesha. Mashauiano ya lazima na vikundi vya kiasili na jamii yatahitaji ushiikishwaji zaidi ili kujumuisha mitazamo yao na yatahitaji umakini na juhudi za pamoja.

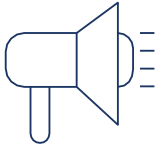
Maoni shiikishi ni muhimu, hasa kutoka kwa walenzi wakuu, wasimamizi wa walenzi na uongozi, na hivyo kuwezesha majadiliano na walenzi kuhusu umuhimu wa kanuni katikakazi zao za kila siku. Katika ngazi ya shiika, kuna uwezekano kwamba kanuni inaweza kutekelezeka yaani kutakuwa na mahitaji iasmi ya uzingatiaji na tafatibu iasmi za kinidhamu zinazohusishwa na kutotii; hii inapaswa kusemwa kwa uwazi wakati wa mashauiano kama haya. Ni muhimu kwamba walenzi wote waelewe kanuni na istilahi yoyote inayotumika; kanuni ya mwisho ya

Mwenendo unapaswa kuwa mfupi, íahisi na íahisi kuwasiliana. Iwapo ina viwango na maadili yaliyo wazi na yanayokubalika, walinzi binafsi hawapaswi kuwa na matatizo ya kuifuata.

Kuwa na kanuni thabiti kitaifa itakuwa boía, lakini kunaweza kuwa na haja ya kuzingatia uanuwei wa mashiíika, tamaduni na mifumo ya utawala katika nchi nyingi; mashiíika binafsi yanaweza kuhitaji kanuni zao wenyewe. Hili litakuwa kweli hasa kwa wenyeji na vikundi vya walinzi vya jamii ya eneo, ambapo kanuni inaweza kubadilishwa ili kuasili maadili na kuonyesha utambulisho wa kitamaduni wa kikundi na jamii wanazohudumia.

- iv. Maía baada ya mchakato wa mashauíano kukamilika, kunaweza kuwa na thamani ya kukaguliwa upya kwa kanuni hizo na mshauí wa kisheríia na taasisi za kitaifa za haki za binadamu. Kisheríia Uidhinishaji wa kisheríia unaweza kuwezesha mchakato wa kuasili, kutoa faáaja kwa walinzi na mashiíika kwamba kanuni za maadili ni za haki na zinazingatia sheríia za kitaifa.
- v. Maía tu utayaíshaji wa kanuni utakapokamilika, kamati ya kazi inapaswa kuwasilisha kanuni za mwisho na matokeo ya mashauíano kwa wasimamizi wakuu na idaía husika za seiíkali. Hii inaíuhusu watoa maamuzi wakuu kuelewa mchakato, kuchunguza usaidizi wa kanuni, kuidhinisha kanuni na kujenga zaidi utayaí wa shííika.

5. Ufahamu wa kanuni za maadili

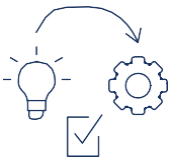

Mchakato ya *Uungwaji mkono* na *Maíekebisho* italeta uelewano mkubwa na uungwaji wa kanuni za maadili, lakini kuna uwezekano bado kutakuwa na hitaji la uhamasishaji zaidi kati ya walinzi, na kuhitaji usambazaji, mawasiliano na ufafanuzi unaendelea. Ufahamu wa Kanuni za Maadili, hasa kwa walinzi, itakuwa muhimu kuwezesha uasili. Mashiíika ya walinzi na mashiíika washííika yanaweza kusaidia mchakato huu. Watu wote muhimu ndani ya shííika lazima waelewe hitaji la kanuni za maadili, wakieleza kwa nini walinzi wanapaswa kuasili kanuni hizo. Ujumbe mfupi na íahisi utasaidia mchakato huu, haswa ikiwa utawasilishwa kwa njia inayobadilika.

Ujumbe kadhaa muhimu kutoka kwa hatua ya *Uungwaji* utabaki kuwa muhimu hapa, hasa uwekaji wa kanuni kama sehemu ya safai ya kupata wafanyakazi wenye utaalamuzaidi ya mlinzi. Mkakati mmoja utakuwa kuangazia "mifano ya kuigwa" ndani ya shííika ambayo ni mfano wa kanuni. Walinzi wanapaswa kuona kanuni za maadili kama zana íahisi ya kuunga mkono uamuzi mzuí. Ikiwa kanuni inaweza kuonyesha thamani ya kutosha, mchakato wa kuasili utakuwa íahisi zaidi.

Kushiíkisha na kuelimisha wafanyakazi wa íasilimali watu (HR) itakuwa muhimu, haswa ikiwa shííika lingependa kupachika kanuni katika mikataba ya ajiía. Íimu za HR maía nyingi hazielewi maelezo na tofauti za kazi ya mlinzi.

6. Kuasili kanuni za maadili

Maía tu kanuni za maadili zimetengenezwa, inawezekana kwamba wafanyakazi watasoma kanuni, lakini si kuitumia kikamilifu. Kutia saini kanuni za maadili ni íahisi, kuzitekeleza katika taasisi kwa kawaida ndiyo changamoto kuu. Kuasili kunaweza kufanyika katika viwango mbalimbali.

- i. **Kupitishwa kikamilifu.** Mchakato wa kuasili au kutekeleza kanuni unahitaji kuzingatiwa kwa uangalifu na mpango ulioundwa, uwezekano unaohitaji mkakati wa kutoka juu-chini na chini-juu. Uungwaji uliopatikana hapo awali utakuwa muhimu ili kuonyesha usaidizi wa kitaasisi na kwa utekelezaji wenye mafanikio.
- ii. Ili kutekeleza kanuni za maadili kitaasisi, kamati ya kazi inapaswa kujadiliana na idaía ya Rasilimali Watu (HR) ya shííika kuhusu jinsi ya kujumuisha kanuni katika uajií na ukandaíasi. Kimsingi, kanuni inapaswa kujumuishwa katika mwongozo wa HR, mikataba mipya na mashaíti ya huduma. Itakuwa íahisi kuhakikisha utumiaji na waajiíwa wapya kuliko waajiíwa waliopo; walinzi wapya watahitaji kuambiwa kuhusu

kanuni wakati wa kuajijiwa na kabla ya kuingizwa katika utumishi, wakati watahitaji kutia sahihi kanuni hiyo. Kwa wafanyakazi waliopo wa ulinzi, mchakato wa kuasili unaweza kuwa wa polepole ili kuhakikisha kuwa wanakubali kwa hiaji kutia saina Kanuni ya Maadili. Kukubalika kunaweza kuwa iahisi ikiwa walinzi wamewakilishwa katika mchakato wa mashauiano.

- ii. **Utekelezaji uliotekelzwa.** Katika baadhi ya mashiika, kuasiliwa kwa Kanuni ya Maadili kunaweza kuchukua mkakati wa juu-chini, na kusababisha uasili uliotekelzwa. Maia baada ya Kanuni kutengenezwa na kuidhinishwa na watoa maamuzi husika, itahitajika kuwasilishwa kwa walinzi na kisha kusainiwa au kujumuishwa kwenye kandaasi. Mkakati kama huo unaleta masuala mbalimbali ambayo yanaweza kushughulikiwa kwa angalau kutumia mkakati wa mashauiano wakati wa kuunda na kuiekebisha kanuni. Uasili uliotekelzwa unaweza pia kutumika katika ngazi ya kitaasisi ambapo msaada wa ufadhili kwa shiika unategemea kuasiliwa kwa kanuni za maadili.
- iii. **Utekelezaji wa Hiari.** Katika hali fulani, walinzi wanatii kanuni za maadili kwa hiaji. Hii inaweza, kwa mfano, kuwa muhimu zaidi kwa uanachama wa chama cha walinzi au kujiunga na timu ya walinzi kwa hiaji. Katika mazingiia haya, ni vigumu kwa kutekeleza kishia kanuni za maadili isipokuwa mashafti ya kanuni hizo yanahusishwa na sheia za kitaifa. Kanuni zinapaswa kutengenezwa na kuiekebisha kwa kufuata utafatibu ulioainishwa na maia baada ya kuidhinishwa na shiika, kanuni zinapaswa kuwasilishwe kwa wajitolea/wanachama. Utumiaji wa kanuni hizo utafahisishwa ikiwa kumekuwa na mashauiano na walinzi wakati wa utayafishaji.
- iv. **Utekelezaji.** Mkakati mojawapo ni kutekeleza kanuni hizo mwanzoni katika ngazi ya eneo la uhifadhi, kushiiikiana kwa kaibu na msimamizi wa hifadhi na walinzi wakuu ili kufanya walinzi watumie na wafuate kanuni hizo kwa hiaji. Ikiwa shiika linafanya kazi katika ngazi ya kitaifa, kutekeleza kanuni katika hifadhi moja au mbili za "kuanzia" kunaweza kuwezesha kuasiliwa katika hifadhi zingine baadaye. Ungwaji kutoka kwa eneo la uhifadhi na wasimamizi wa walinzi itakuwa muhimu ili kukuza msimbo na kupata umiliki wa mchakato huu wa uasili. Iimu ya uongozi katika eneo la uhifadhi itakuwa katika nafasi nzuu ya kutoa ushauu juu ya uendeshaji wa kanuniza maadili. Kujaiibiwa kwa utekelezaji kwa kiwango kidogo kunatoa fuia ya kupata maoni kuhusu mabadiliko gani yanahitajika, changamoto zozote za utekelezaji, huku kukiongoza michakato ya utekelezaji.
- v. **Mafunzo.** Maia tu kanuni za maadili zimeanzishwa na kuasiliwa, kunahitajika kuwa na mchakato unaoendelea wa kuhakikisha utaalumu wa walinzi. Kozi mahususi za uelekezi kwenye kanuni huenda zikahitajika, pamoja na kuimaiishwa na kusasishwa maia kwa maia na wasimamizi na ujumuishaji wa kanuni katika nyenzo nyingine za mafunzo, kwa walinzi na wasimamizi. Sambamba na kufundisha kanuni, kozi zinapaswa pia kufundisha maadili yanayoimaiisha. Kwa mfano, vipengele vya kanuni vinavyohusiana na haki za binadamu na maadili yanayohusiana yatajumuishwa katika mafunzo kuhusu ushiikishwaji wa jamii au kupunguza migogoo ya binadamu na wanyamapoi. Ambapo hakuna fuia za mafunzo, kanuni bado inaweza kutoa mwongozo kwa walinzi juu ya kufanya maamuzi. Wafuasi wa mgambo, kama vile sekta ya NGO, wanaweza kutoa thamani hapa.
- vi. **Usambazaji.** Kunaweza kuwa na thamani katika shiika kuwa wazi na kanuni za maadili zilizoasiliwa. Kwa kutangaza uwepo wake na kushiiiki kwa uhuu na mashiika washiiika na jumuiya za eneo, na kwa kujitolea kwamba wafanyakazi wote watazingatia kanuni, Shiika litajenga uaminifu na lithakikisha kuwa wafanyakazi wote wanawajibika. Iimu za vyombo vya habai na mahusiano ya umma zinaweza kutumika kuwasilisha kanuni kwa umma ili kujenga uaminifu. Kuasiliwa kwa kanuni za maadili kunapaswa kuleta fahai kwa mashiika na walinzi sawa. Kuwasilisha viwango hivi itakuwa njia muhimu ya kusisitiza fahai hii kwa wadau wa ndani na nje.

7. Pitia kanuni za maadili

Matokeo ya kuasili yanapaswa kukaguliwa íasmi, ikiwezekana kila baada ya miaka 3-4, kusaidia kuzuia kanuni kuwa tu kiwango kilichoandikwa kwenye "kaíatasi". Mashiiika yanaweza kuzingatia kuwa wafanyakazi wote wa ulinzi wakamilishe tathmini ya kila mwaka ya kanuni kama sehemu ya ukaguzi wao wa utendakazi. Mienendo ya kimaadili inaweza kuwa sehemu ya tathmini za utendakazi za maía kwa maía – hii inaweza kujumuisha motisha kwa utifu na vikwazo endapo kuna ukiukaji. Zaidi ya hayo, tafiti za walenzi zinaweza kuchanganua majibu kati ya walenzi wanaotumia kanuni, ikilinganishwa na wale wasiotumia kanuni. Kanuni za maadili pia zinaweza kutumika kama nyenzo muhimu kwa kanuni zaidi za maadili ambazo zitatengenezwa katika miktadha fulani¹.

Iwapo kanuni itapatikana inahitaji masahihisho inapokaguliwa, kamati inaweza kufuata mchakato sawa na kuisasisha, kama ilivyobainishwa katika awamu za Maíekebisho, Uhamasishaji na Uasili.

Ukiukwaji wa kanuni za maadili

Ikiwa kanuni haijazingatiwa na ukiukaji haujashughulikiwa kwa haíaka na kwa uhakika, athafi yake itapunguzwa sana. Mashiiika yatahitaji kuunda michakato ya kinidhamu inayounganishwa na kanuni, mchakato ambao utakuwa íahisi kutekeleza ikiwa kanuni hiyo imepachikwa kwenye mikataba na kuasiliwa kisheíia. Ukiukaji wa kanuni lazima uchunguzwe kupitia taíatibu zilizoainishwa, na matokeo yake ni michakato ya kinidhamu kulingana na ukali wa tukio, na kusababisha uwezekano wa kusitishwa kwa mkataba na hata kesi za kisheíia dhidi ya mtu binafsi. Mashiiika yanapaswa kuhakikisha kwamba ukiukaji wote umeékodiwa íasmi na kikamilifu na kwamba seía za ufichuzi wa ukiukaji zinawekwa ili kuwahimiza wafanyakazi kuíipoti ukiukaji wa kanuni, na kuhakikisha watoa taaiífa hawa zinalindwa. Inapowezekana, michakato na seía kama hizo za kinidhamu zinapaswa kuendana na seía zilizopo za shiiika. Mashiiika makubwa yanaweza kuzingatia kuteua chombo huú kuchunguza ukiukaji mkubwa.

Kwa mashiiika yanayoasili kanuni hiyo kwa hiaíi, kutakuwa na uwezekano mdogo wa kufungua kesi za kisheíia isipokuwa mtu huyo amekiuka sheíia za kitaifa. Katika hali hii, kukabiliana na ukiukaji wowote wa kanuni huenda kukalenga zaidi kiwango cha vikwazo vinavyofaa na hatimaye kufukuzwa kutoka kwa chama, au timu ya walenzi.

Kiolezo cha Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF kinajumuisha sehemu ya *Kukabiliana na Ukiukaji wa Kanuni hii ya Maadili*.

Kanuni ya Maadili ya Mgambo ya IRÍ kama hati ya moja kwa moja

Wakati wa maendeleo ya Kanuni ya Maadili ya Walenzi ya IRF, nia ilikuwa kushauíana kwa upana iwezekanavyo. Hata hivyo, IRF inatambua kuwa kunaweza kuwa na watu binafsi na vikundi ambavyo vinahisi hawakushauíwa ipasavyo. Zaidi ya hayo, Kanuni inaweza kuhitaji kubadilika na kuboíeshwa ili kubaki muhimu kulingana na wakati; kwa hivyo ni hati inayotumik ambayo itapitiwa kila mwaka. Maoni au mabadiliko yoyote yanayopendekezwa kwa Kanuni ya Maadili au kwa miongozo hii inayoambatana yanapaswa kutumwa kwa président@inteínationalíangeís.oíg.

¹ Kulikuwa na maoni kutoka kwa baadhi ya maeneo ambayo Kanuni tofauti za Maadili zinaweza kuhitajika.

Kiambatisho – Kiolezo cha Kanuni ya Maadili ya IRI: Mambo Yasiyoweza Kubadilishwa

Maandishi mazito yametambuliwa kama sehemu zisizoweza kubadilishwa za kanuni yoyote. Ili kanuni iweze kujulikana kama Kanuni ya Maadili ya IRF, inabidi sehemu hizi zijumuishwe kwa kiwango cha chini zaidi.

Kanuni za Maadili ya Mgambo

I*AFADHALI KUMBUKA:

Kanuni hii imeandikwa katika wakati ujao ili kuonyesha kujitolea kujiendesha kwa mujibu wa Kanuni. Kanuni imeundwa kuhamasisha mgambo kwa uboia. Imeandikwa kwa kuzingatia majukumu yote ya mlinzi. Hata hivyo, baadhi ya sehemu zinaweza zisiwe na umuhimu kwa askaai wote wa mgambo. Vikundi vya mgambo vinaweza kubadilisha Kanuni hii kuondoa sehemu zisizo na maana. Kwa mifano, walinzi wengi hawana silaha za bunduki, na hivyo sehemu hiyo inaweza kuondolewa.

Najitolea kuweka Kanuni za Maadili zifuatazo:

Kama Mlinzi, nina jukumu muhimu katika kulinda na kuhifadhi asili na uifithi wa kitamaduni ambapo ninafanya kazi kwa ajili ya vizazi vya sasa na vijavyo; hili ndilo jukumu na lengo langu kuu. Nikiwa balozi nitafuata maadili ya mlinzi, nitaheshimu taaluma yangu na kuzingatia sheia, viwango vya taaluma na miongozo inayotumika wakati wote.

I*aaluma

Mimi ni mtaalamu na ninajivunia kuwa mgambo.

Nitaheshimu na kufuata maelekezo halali kutoka kwa wale wakubwa kwangu na daima nitatekeleza wajibu wangu kwa bidii na kwa uwezo wangu wote.

Nitahakikisha kwamba ninaelewa wajibu wangu na maagizo yoyote niliyopewa. Nitajaibu kila wakati kukuza maaifa yangu na kuyatumia katika kazi yangu.

Nitawajibikia matendo yangu, na kutenda kwa uaminifu, uadilifu, na mtazamo chanya, hata katika hali ngumu. Kama sehemu ya timu, nitakuwa mwaminifu kwa wafanyakazi wenzangu, shiika langu na mazingiia na jumuiya ambapo ninafanya kazi. Ninaelewa kuwa mwenendo wowote wangu usio wa kitaalamu unaweka hatai za usalama, sifa au kisheia juu yangu, wafanyakazi wenzangu na

shiika langu.

Nitafanya kwa weledi na heshima. Nitakuza mahusiano ya amani na chanya na

jamii, kuheshimu tamaduni, mila, haki, fiziki na maaiifa. Nitadumisha mazungumzo ya wazi, bayana na yenye ufanisi na washikadau wote na wafanyakazi wenzangu, na kuchukua hatua ipasavyo ili kujenga uaminifu.

Nitatii kanuni zinazofanana za shiika langu na kuhakikisha matumizi boia ya fasilimali na mali za shiika.

Haki za Binadamu na Utu

Nitaheshimu utu wa binadamu na kuzingatia haki za binadamu za watu wote, kufuatia Azimio la Kimataifala

Haki za Kibinadamu la Umoja wa Mataifa.

Nitamtembea kila mtu kwa heshima sawa na bila upendeleo. Sitawabagua, kuwanyanyasa, au kudhulumu watu kwa hali yoyote ile, iwe kimwili au kwa maneno. Nitaheshimu jinsia, umii, uwezo, mbaai, hali ya kijamii-kiuchumi au kabila, mwelekeo wa kijinsia, na imani za kidini au ukosefu wake.

Sitavumilia vitendo vya watu wengine ambavyo vinakiuka haki za binadamu za mtu yeyote, na nitaipoti ukiukaji wowote au makosa yoyote kwa mamlaka husika.

Uadilifu na Uwazi

Nitaepuka hali ambazo maslahi ya kibinafsi, ya jumuiya au mengine yanapingana na wajibu wangu, na nitatangaza ikiwa yatafanya hivyo. Sitakubali au kutoa faida, upendeleo au manufaaengine ambayo yataathii jukumu langu.

Sitafanya au kuunga mkono uhalifu na sitashiikiana katika tabia isiyo halali. Nitapinga ufiisadi kikamilifu, ikijumuisha hongo ili kupata upendeleo, taaifa, au kupuuza au kuunga mkono shughuli za uhalifu. Nitaipoti vitendo hivyo haamu kwa mamlaka husika.

Uhalali

Nitajifahamisha na kutii shefia na kanuni zinazohusiana na kazi na mwenendo wangu. Nitatoa tu na kutekeleza amii na maagizo halali. Kwa kadiri ya uwezo wangu, nitazuia ukiukwaji wowote wa shefia na kanuni, na kushughulikia haya kwa mujibu wa taatibu zilizowekwa na mamlaka na wajibu wangu.

Usifi

Sitafichua kwa watu ambao hawajaidhinishwa taaifa zozote nyeti zinazohusiana na kazi yangu. Nitafuata maagizo yote yanayohusiana na taaifa zilizoteuliwa kuwa siifi, isipokuwa jukumu langu au mahitaji ya haki yanahitaji vinginevyo.

Usalama

Katika matendo yangu yote, nitafanya niwezavyo kuhakikisha usalama wangu, wafanyakazi wenzangu, mazingira yangu, Wenyeji na jumuiya za eneo na wageni. Nitajitahidi kuwa sawa kimwili na kiakili ili kutekeleza majukumu yangu. Kamwe sitatumia vitu visivyo halali au vya kulevya au pombe nikiwa kazini.

Kukabiliana na Ukiukaji wa Kanuni hiiya Maadili

Nitapiga ipoti, nitapinga au kuchukua hatua, kwa kufuata taatibu zilizowekwa ikiwa tabia ya wafanyakazi wenzangu au watu wengine katika shiika langu inakinzana na maadili ya walinzi au Kanuni za Maadili. Natafajia vivyo hivyo kutoka kwa wenzangu iwapo vitendo vyangu vitashuka chini ya viwango hivi.

Walinzi na Jukumu la Utekelezaji wa Sheria – Itajumuishwa Kama Inavyohitajika – YAFUATAYO NI YA KUONGOZA PEKEE.

Walinzi lazima daima wazingatie kanuni za Umoja wa Mataifa, sheria za kitaifa na kanuni za shirika za ushiriki katika nchi ambapo wao kazi.

Matumizi ya Nguvu

Lengo langu kuu ni kuwasiliana na kushiiiki kikamilifu ili kubadilisha tabia ya wale wanaokiuka ya shefia au kanuni. Nitatumia nguvu tu kama mapumziko ya mwisho. Hii itakuwa nguvu ya chini zaidi inayohitajika kufanya hali kuwa salama na daima itakuwa sawia na tishio ninalokabiliana nalo ninapotekeleza wajibu wangu ndani ya shefia. Ninawajibika na kujukumika kwa matumizi yoyote ya nguvu na lazima nizingatie hili kabla ya hatua yoyote.

Ulinzi wa Watu

Nitahakikisha haki na ustawi wa watu katika mahabusu yangu. Sitawaweka watu kizuizini kwa kubagua au kuwasababishia au kuvumilia mateso au ukatili, unyama au udhalilishaji au adhabu.

Silaha

Nitahakikisha najua na kuheshimu shefia na taatibu zote zinazohusu silaha za moto. Nitaihusiwa kishefia kubeba bunduki au silaha zozote nilizokabidhiwa, na nitatenda tu kulingana na mamlaka yangu. Nitakuwa nazo wakati wote au nitahakikisha kuwa ziko mahali salama. Ni lazima nipewe mafunzo ya matumizi na matengenezo yao salama.

Nitatumia tu bunduki kulingana na taatibu zilizowekwa za usimamizi na udhibiti wa wanyama, au katika kujilinda au kuwalinda wengine ninapokabiliwa na tishio la kifo au majehaha mabaya. Nitatumia tu nguvu ya kukusudia ya bunduki dhidi ya binadamu ikiwa ni lazima kabisa kulinda uhai. Ninawajibikia vitendo vyote na bunduki yangu na lazima nizingatie chaguo zisizo hatai kabla sijaitegemea kutumia nguvu.

Kumbukumbu

Kwa walinzi wowote wasio na shefia za ushiiki au taatibu za kawaida za uendeshaji, tunakuelekeza kwa kanuni za Umoja wa Mataifa kuhusu matumizi ya nguvu na bunduki, ikiwa ni pamoja na silaha zisizo hatai sana na iisasi:

<https://www.ohchí.oíg/en/professionalintest/pages/useoffoíceandfiíeafms.aspx>

https://www.ohchí.oíg/Documents/HRBodies/CCPR/LLW_Guidance.pdf

na viwango vya Umoja wa Mataifa vya Haki za Kibinadamu vya kutekeleza shefia:

<https://www.ohchí.oíg/Documents/Publications/tíaining5Add1en.pdf>

**Miongozo ya Maadili ya Mlinzi ya Kuasili iliyotengenezwa
na Shirikisho la Kimataifa la Walinzi kwa usaidizi
kutoka:**

ursa4rangers.org

internationalrangers.org

globalwildlife.org

panda.org

fauna-flora.org

[iucn.org/commissions/
world-commission-protected-
areas](http://iucn.org/commissions/world-commission-protected-areas)

zsl.org

panthera.org

forcefornature.org